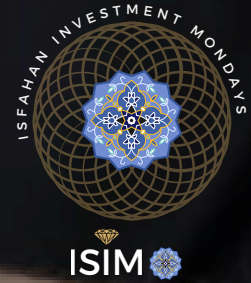

ISIM

ISSUE 31

18 AUGUST 2025

"EVERY MONDAY, A STEP TOWARDS
INVESTMENT KNOWLEDGE"

کمیسیون سرمایه‌گذاری اتاق بازرگانی اصفهان
(دوشنبه های سرمایه گذاری)

دوشنبه ۲۷ مرداد ۱۴۰۴

لابی‌گری، حق قانونی یا راه نفوذ؟ شفافیت، چالش اصلی بازی اقتصاد و قدرت در ایران

بازیگران اصلی
لابی‌گری

لابی‌گر
کیست؟

مزایا، معایب و
چالش‌های
لابی‌گری

ابزارهای
لابی‌گری

اهداف اصلی
لابی‌گری

پلی شفاف بین بخش خصوصی و
دولت برای رشد اقتصادی

اتاق بازرگانی
صنایع و کشاورزی
اصفهان
ISFAHAN CHAMBER OF COMMERCE
INDUSTRIES, MINES AND AGRICULTURE

Isfahan Chamber of Commerce, Industries, Mines and Agriculture (ECCIMA)

مقدمه : لابی‌گری به عنوان سازوکاری کلیدی در تعاملات حکمرانی مدرن

در عصر حاضر، فرآیندهای تصمیم‌گیری در حوزه‌های اقتصادی، حقوقی و سیاست‌گذاری صرفاً برآمده از اقدامات نهاد‌های دولتی نیست، بلکه حاصل کنش‌های پیچیده، چندسطحی و هوشمندانه میان بازیگران مختلف از جمله دولت، بخش خصوصی، نهادهای جامعه مدنی و ذی‌نفعان است. در این چارچوب، **لابی‌گری (Lobbying)** به عنوان یکی از ابزارهای قانونی و مؤثر در شکل‌دهی به سیاست‌ها و قوانین، جایگاهی محوری دارد. اگرچه این مفهوم در ادراک عمومی گاه با واژگانی چون «اعمال نفوذ غیرمستقیم» یا «چانه‌زنی غیرشفاف» بازنمایی می‌شود، اما در نظام‌های دموکراتیک و اقتصادهای مبتنی بر بازار، لابی‌گری یک فرآیند ساختاریافته، مشروع و حتی ضروری برای تضمین مشارکت ذی‌نفعان در حکمرانی محسوب می‌شود.

"در دموکراسی، لابی‌گری نه یک مشکل، بلکه یک ضرورت است. مشکل زمانی پیش می‌آید که این فرآیند پنهان، غیرشفاف و غیرقابل نظارت باشد."

لارنس لسیک، استاد حقوق دانشگاه هاروارد

لابی‌گری چیست؟

لابی‌گری به مجموعه‌ای از فعالیت‌های قانونی و منظم گفته می‌شود که توسط افراد، سازمان‌ها، شرکت‌ها یا گروه‌های اجتماعی انجام می‌شود تا بر تصمیم‌گیری‌های سیاست‌گذاران، قانون‌گذاران و مقامات دولتی تأثیر بگذارند. هدف این فعالیت، دفاع از منافع خاص یا عمومی، تغییر یا حفظ قوانین، مقررات، سیاست‌های عمومی یا تخصیص منابع است.

به زبان ساده، لابی‌گری یعنی "قانع کردن تصمیم‌گیران به اتخاذ تصمیمی که به نفع یک گروه، صنف، صنعت یا جامعه باشد."

هنر گفتن درست، در جای درست و توسط شخص درست

لابی‌گر کیست؟

لابی‌گر (Lobbyist)، فرد یا سازمانی است که به صورت حرفه‌ای یا داوطلبانه، نقش واسطه را بین گروه‌های ذینفع و تصمیم‌گیرندگان ایفا می‌کند. او با ارائه اطلاعات، تحلیل‌های تخصصی، داده‌های علمی و استدلال‌های منطقی، سعی می‌کند سیاست‌گذاران را متقاعد کند که یک سیاست یا قانون خاص، نه تنها به نفع گروه مورد نظر، بلکه به نفع کل جامعه است.

- بازیگران اصلی لابی‌گری شامل:
- وکلا و مشاوران حقوقی
- کارشناسان اقتصادی و سیاست عمومی
- نمایندگان صنایع و انجمن‌های تجاری
- سازمان‌های غیردولتی (NGO)
- اتحادیه‌های کارگری
- گروه‌های فعال در حوزه محیط زیست، آموزش و بهداشت

ریشه تاریخی و تحولات لابی‌گری

روایت اول: اصطلاح «لابی» (Lobby) به سالن‌های انتظار پارلمان انگلستان در قرن هفدهم بازمی‌گردد، جایی که شهروندان و نمایندگان گروه‌های مختلف برای ملاقات با نمایندگان مجلس در این فضاها می‌نشستند. این رفتار تدریجاً به یک فرآیند سیاسی تبدیل شد. با گسترش صنعتی شدن در قرن نوزدهم، شرکت‌های بزرگ، اتحادیه‌های کارگری و گروه‌های مدنی شروع به سازماندهی فعالیت‌های خود برای تأثیرگذاری بر سیاست‌گذاری کردند. در قرن بیستم، به ویژه در ایالات متحده، لابی‌گری به یک صنعت حرفه‌ای تبدیل شد. قوانینی مانند قانون ثبت لابی‌گری ۱۹۴۶ و قانون افشای لابی‌گری ۱۹۹۵، شفافیت و پاسخگویی این فعالیت را تضمین کردند.

روایت دوم: «نزدیک کاخ سفید یک هتل قدیمی هست به نام هتل ویلارد که لابی نسبتاً بزرگی دارد. اتفاقاً آنچه این هتل را معروف کرده همین لابی است. سال‌ها پیش رئیس جمهوری وقت آمریکا عصرها که می‌خواست خستگی در کند از کاخ سفید قدم زنان به هتل می‌رفته در لابی می‌نشسته و یک قهوه سفارش می‌داده است. بسیاری از مردم و صاحبان صنایع یا هنرمندان که مشکل داشته‌اند و دست‌شان به رئیس جمهوری نمی‌رسیده این ماجرا را می‌دانستند. آنها میزهای اطراف رئیس جمهور را رزرو می‌کردند و دو تا دوتا درباره مسایل مملکت طوری حرف می‌زدند که صدای شان به گوش رئیس جمهور برسد و غیر مستقیم روی او اثر بگذارد. حتی بعضی‌ها هم پیشتر می‌رفته‌اند و مستقیماً با خود رئیس جمهور گفت و گو می‌کردند و اصطلاح لابی کردن دقیقاً از همین جا ریشه گرفته است.» امروزه، لابی‌گری در کشورهای پیشرفته مانند آمریکا، کانادا، بریتانیا و اتحادیه اروپا، بخشی جدایی‌ناپذیر از فرآیند دموکراتیک است.

"در دنیای امروز، کسی که نتواند تأثیر بگذارد، تحت تأثیر قرار می‌گیرد."

لابی‌گری چگونه عمل می‌کند؟

لابی‌گری یک فرآیند چندمرحله‌ای است که شامل مراحل زیر است:

- **تحلیل و تحقیق:** جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل اقتصادی، بررسی پیامدهای قوانین.
- **استراتژی‌سازی:** تعیین اهداف، شناسایی تصمیم‌گیرندگان کلیدی و طراحی استراتژی ارتباطی.
- **ارتباط مستقیم:** برگزاری جلسات، مذاکرات، ارائه گزارش‌های تخصصی به نمایندگان مجلس، وزرا و کارشناسان دولتی.
- **ارتباط غیرمستقیم:** استفاده از رسانه‌ها، کمپین‌های عمومی، شبکه‌های اجتماعی و جلب حمایت افکار عمومی.
- **پیگیری و ارزیابی:** رصد تصمیمات، تأثیرگذاری بر اجرای قوانین و ارائه بازخورد.

در جوامع دموکراتیک، لابی‌گری نه تنها مجاز است، بلکه به عنوان یک حق قانونی و شهروندی شناخته می‌شود.

"اگر شما در فرآیند سیاست‌گذاری حضور نداشته باشید، کسی دیگر به جای شما تصمیم می‌گیرد."

اهمیت لابی‌گری در اقتصاد و حکمرانی

لابی‌گری، زمانی که در چارچوب قانون، شفافیت و اخلاق انجام شود، می‌تواند نقش مثبتی در بهبود حکمرانی و توسعه اقتصادی ایفا کند:

- **تقویت مشارکت شهروندی:** گروه‌های مختلف جامعه، از کسب و کارهای کوچک تا سازمان‌های مردمی، می‌توانند صدای خود را به گوش تصمیم‌گیران برسانند.
- **ارائه اطلاعات تخصصی:** لابی‌گران اغلب دارای دانش فنی و تخصصی هستند که به سیاست‌گذاران کمک می‌کند تا تصمیمات آگاهانه‌تری بگیرند.
- **پیشگیری از سیاست‌های یک‌جانبه:** حضور گروه‌های متنوع، از جمله بخش خصوصی، جامعه مدنی و کارگران، تعادل در تصمیم‌گیری ایجاد می‌کند.
- **ترویج نوآوری و رقابت:** صنایع نوظهور مانند فناوری، انرژی پاک و دیجیتال، با کمک لابی‌گری می‌توانند قوانین مناسبی برای رشد خود داشته باشند.

"عدم قانون‌گذاری در حوزه لابی‌گری، فضایی را باز می‌کند که در آن رانت به جای گفت‌وگو حکم‌فرمایی می‌کند."

اهداف اصلی لابی‌گری

جلوگیری از
تصویب قوانین مضر

تغییر یا اصلاح
قوانین و مقررات

جذب بودجه دولتی
برای پروژه‌های خاص

حمایت از حقوق
اجتماعی، محیط زیست
و توسعه پایدار

تأثیرگذاری بر
سیاست‌های
اقتصادی، مالیاتی،
تجاری و صنعتی

انواع لابی‌گری

مستقیم: ارتباط مستقیم با قانون‌گذاران و مقامات دولتی
غیرمستقیم: تأثیرگذاری از طریق رسانه، افکار عمومی و کمپین‌های اجتماعی
تجاری/شرکتی: فعالیت شرکت‌ها برای حمایت از منافع اقتصادی و صنعتی
مردمی: فعالیت گروه‌های مدنی، NGOS و فعالان اجتماعی برای منافع عمومی

"وقتی صدای بخش خصوصی در مجلس و دولت نیست، سیاست‌ها یا ناکارآمد می‌شود، یا به نفع یک گروه خاص."

ابزارهای لابی‌گری

تهیه و ارائه
گزارش‌های تخصصی
و پژوهشی

ملاقات‌های رسمی و
غیررسمی با نمایندگان
مجلس و مسئولان

کمپین‌های رسانه‌ای
و دیجیتال

مشارکت در تدوین
پیش‌نویس قوانین

تشکیل ائتلاف‌های
صنعتی و بین‌المللی

انتشار مقالات،
کتاب‌ها و مطالعات
اقتصادی

مزایای لابی‌گری

- افزایش کیفیت تصمیم‌گیری سیاسی و قانونی
- نمایندگی منافع گروه‌های مختلف، به‌ویژه اقشار کم‌توان
- تقویت دموکراسی و شفافیت در فرآیند سیاست‌گذاری
- تسهیل گفت‌وگوی میان دولت و بخش خصوصی
- ایجاد بستری برای نوآوری و توسعه اقتصادی

"لابی‌گری، درست مثل پول، خودش نه خوب است و نه بد. همه چیز به نحوه استفاده از آن بستگی دارد."

چالش‌ها و معایب لابی‌گری

اگرچه لابی‌گری می‌تواند مثبت باشد، اما در صورت عدم شفافیت و نظارت، با چالش‌هایی مواجه است:

- نابرابری در دسترسی:** گروه‌های ثروتمند و نهادهای بزرگ منابع بیشتری برای لابی دارند.
- فساد و رشوه:** در نظام‌های ضعیف، لابی ممکن است به رشوه و فشارهای غیرقانونی تبدیل شود.
- تضاد منافع:** تصمیمات ممکن است به نفع گروه‌های خاص، به ضرر منافع عمومی باشد.
- عدم شفافیت:** فعالیت‌های لابی بدون ثبت و گزارش، امکان سوءاستفاده را افزایش می‌دهد.

لابی‌گری در جهان

- ایالات متحده:** لابی‌گری یک صنعت چند میلیارد دلاری است که تحت نظارت دقیق قرار دارد. شرکت‌های فناوری، دارویی، نفت و اسلحه فعالیت گسترده‌ای دارند.
- اتحادیه اروپا:** در بروکسل، سیستم ثبت شفافیت لابی‌گران فعال است و هزاران لابی‌گر بر سیاست‌های اتحادیه تأثیر می‌گذارند.
- کشورهای در حال توسعه:** لابی‌گری اغلب غیررسمی است، اما نقش گروه‌های مدنی در حال افزایش است.

لابی‌گری در ایران

- در ایران، لابی‌گری به صورت رسمی قانون‌گذاری نشده است، اما به شکل غیررسمی در سطوح مختلف حضور دارد:
- شرکت‌های بزرگ و صنایع کلیدی در تصویب بودجه و قوانین اقتصادی تأثیر می‌گذارند.
- انجمن‌های صنفی و اتاق‌های بازرگانی به صورت غیرمستقیم در فرآیند سیاست‌گذاری مشارکت دارند.
- برخی از انتصابات مدیریتی و سیاست‌های بخشی تحت تأثیر شبکه‌های نهادی و اقتصادی قرار می‌گیرند.
- با این حال، عدم وجود چارچوب قانونی شفاف، موجب ناهمگونی، عدم اعتماد و احتمال فساد می‌شود.

تفاوت لابی‌گری و رانت

رانت خواری

استفاده غیرقانونی از قدرت برای منافع شخصی
مبتنی بر رشوه، فشار یا سوءاستفاده
مخفی و غیرقابل ردیابی
معمولاً به ضرر جامعه است

لابی‌گری

فعالیت قانونی و شفاف برای تأثیرگذاری
مبتنی بر ارائه اطلاعات و استدلال
قابل ثبت و نظارت
می‌تواند منافع عمومی داشته باشد

راهکارهای پیشنهادی برای اتاق بازرگانی و کمیسیون سرمایه‌گذاری

- **تشکیل واحد تخصصی لابی‌گری:** ایجاد تیمی از کارشناسان حقوقی، اقتصادی و ارتباطات برای نمایندگی منافع بخش خصوصی.
- **همکاری با انجمن‌های صنفی:** تشکیل ائتلاف‌های صنعتی برای افزایش قدرت مذاکره.
- **توسعه دیپلماسی اقتصادی:** استفاده از شبکه‌های بین‌المللی برای لابی در حوزه‌های تجارت، سرمایه‌گذاری و تحریم.
- **آموزش و ظرفیت‌سازی:** برگزاری دوره‌های آموزشی در حوزه لابی‌گری، روابط عمومی و سیاست‌گذاری.
- **پیشنهاد قانونی:** ارائه طرح‌هایی برای قانون‌گذاری شفاف در حوزه لابی‌گری به مجلس.
- **تدوین سند ملی لابی‌گری با مشارکت نهادهای دولتی و غیردولتی**
- **راه‌اندازی پلتفرم شفاف ثبت فعالیت‌های لابی‌گری**
- **تشکیل کمیته مشترک لابی اقتصادی بین اتاق بازرگانی، بانک مرکزی و وزارت اقتصاد**

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

لابی‌گری یک واقعیت اجتناب‌ناپذیر در فرآیندهای سیاسی و اقتصادی است. این فعالیت، هرچند گاهی با چالش‌های اخلاقی و نظارتی همراه است، اما در صورت مدیریت صحیح، می‌تواند به ابزاری سازنده برای افزایش شفافیت، مشارکت بخش خصوصی و بهبود کیفیت تصمیم‌گیری تبدیل شود.

اتاق بازرگانی و کمیسیون سرمایه‌گذاری، به عنوان نمایندگان برجسته بخش خصوصی، می‌توانند با ایجاد ساختارهای حرفه‌ای، شفاف و اخلاقی، از لابی‌گری به عنوان یک مکانیزم قانونی و اثرگذار برای دفاع از منافع کسب‌وکارها و توسعه اقتصادی استفاده کنند.